

NADEELCOMPENSATIE LIJKT TOTAAL WILLEKEURIG

Vraagtekens bij staatssteun Erasmus MC

Het ministerie van VWS moet het Erasmus 235,9 miljoen euro betalen, de hoogste schadevergoeding in de zorg die ooit door de Nederlandse staat is uitgekeerd. *Het Rotterdamse ziekenhuis krijgt daarmee meer dan het dubbele dan waarvoor oud-minister Klink acht jaar geleden garant wilde staan.*

tekst Wouter van den Elsen beeld Erasmus MC

HET ADVIES DAT ACCOUNTANCYBUREAU Deloitte en advocatenkantoor Nauta-Dutilh vorig jaar oktober presenteren, bevat een eenduidige conclusie. Het Erasmus MC is benadeeld door minister Schippers, toen zij de toezegging van 100 miljoen euro introk die haar voorganger Ab Klink aan het ziekenhuis had gedaan. De schade die hierdoor is aangericht moet VWS compenseren en bedraagt bijna 236 miljoen euro.

Staatssteun

Het Deloitte/NautaDutilh-rapport is het voorlopig laatste woord in de ja-

renlange discussie over staatssteun aan het Erasmus. Die steun kwam aan het licht in het kielzog van de NZa-affaire Gotlieb. Uit de stukken van klokkenluider Arthur Gotlieb bleek onder andere dat voormalig VWS-minister Klink in 2008 het Erasmus MC een garantiestelling van 100 miljoen euro heeft verleend. Die toezegging is gedaan om het Rotterdamse medisch centrum te steunen bij zijn minstens 773 miljoen euro kostende nieuwbouwproject. De financiering van de nieuwbouw was mede door wijziging van het bouw- en financieringsregime op losse schroeven komen te staan. Klink is te hulp geschoten maar heeft de Kamer hier niet over geïnformeerd. Bovendien hebben andere ziekenhui-

zen die in dezelfde situatie verkeerden door de afschaffing van het bouwregime, nooit dergelijke steun ontvangen van het ministerie. De opvolger van Klink, Edith Schippers, noemt de toezegging in eerste instantie daarom 'ongeoorloofde staatssteun' en trekt haar in na ophef in het parlement. Later schrijft ze echter dat door het intrekken van de toezegging schade is berokkend aan het Erasmus die wel gecompenseerd moet worden. Deze verandering van mening is typerend voor VWS. Het ministerie schiet al jarenlang heen en weer tussen de antwoorden 'ja' en 'nee' op de vraag of ziekenhuizen die benadeeld zijn door de afschaffing van het bouwregime wel of niet gecompenseerd mogen worden

(zie kader: Tijdelijk carrousel staatssteun). De uitkomst is in dit geval dus een schadevergoeding van 236 miljoen euro.

Onrendabele top

De adviseurs komen op dit bedrag door vast te stellen hoe groot 'de onrendabele top' is bij uitvoering van het 773 miljoen kostende nieuwbouwproject. Met deze term wordt aangegeven tegenover hoeveel uitgegeven geld geen dekking in de exploitatie staat. Dat blijkt 242 miljoen euro te zijn. Van dit bedrag trekken de adviseurs 6 miljoen af, want die 6 miljoen zijn onder NZa-toezicht via een zogeheten 'Aanspraak Garantierегeling' al aan het ziekenhuis overgemaakt en moeten

volgens de adviseurs retour. Met het schadebedrag zijn we als gemeenschap goedkoop uit, menen de auteurs. Want als je de huidige waarde zou nemen van de toezegging die Klink deed, zou je op 261 miljoen euro uitkomen. Dat scheelt toch weer 25 miljoen.

Vastgoedexpert Henk Vermaas van Cure+Care consultancy zet vraagtekens bij deze berekening. 'Ten eerste had de toezegging van minister Klink destijds enkel betrekking op de kapitaallasten. In het bindend advies van oktober worden echter ook de onderhoudskosten meegenomen. Onderhoudskosten zijn nooit onderdeel geweest van het gewijzigde kapitaallastenregime, en kunnen dus ook niet

onderdeel uitgemaakt hebben van de toezeggingsbrief van Klink. Door die kosten wél mee te nemen in het advies wordt de schade nu te hoog berekend.' Wim Meijer, vice-voorzitter van de Stichting Adviescentrum voor Zorghuisvesting (AcvZ) en voormalig algemeen secretaris van het Bouwcollege, plaatst een tweede kanttekening bij de berekeningen. De adviseurs hebben volgens hem een toekomstige renovatie in het schadebedrag ingecalculleerd. 'Door een renovatie van de nieuwbouw die over twintig jaar gaat plaatsvinden mee te nemen in je berekening, interpreteer je de Bouwkostennota van het Bouwcollege verkeerd. Renovatie na twintig jaar is namelijk voor geen enkel ziekenhuis onderdeel

> van de oorspronkelijke bouwvergunning. Deze risico's voor de toekomst zijn en blijven altijd voor rekening van het ziekenhuis. Als je deze kosten meeneemt, zou dat ook voor andere ziekenhuizen moeten gelden die nadeel hebben ondervonden van het gewijzigde bouwregime. Dan zou verdere nadeelcompensatie onbetaalbaar worden. En dit advies van Nauta-Dulith en Deloitte komt in feite wel neer op nadeelcompensatie.'

Andere ziekenhuisprojecten

Er zijn verscheidene andere grote ziekenhuisprojecten in de problemen gekomen door de combinatie van tegenvallende aanbestedingen en wijziging van het financieringsregime. Dit speelde bijvoorbeeld bij het Jeroen Bosch Ziekenhuis, het Reinier de Graaf, Isala en Meander. De betrokken ziekenhuisbestuurders hebben hierop gereageerd met heroverweging en aanpassing van de bouw. Hetgeen heeft geleid tot vertraging en extra plankosten. Deze ziekenhuizen zijn hiervoor niet gecompenseerd. SP-Kamerlid Henk van Gerven noemt het 'zuur voor andere ziekenhuizen' en 'opmerkelijk' dat nu alleen het Erasmus MC wordt gecompenseerd. 'Het gaat om een bindend advies dat door alle partijen geaccordeerd is en daar is de kous mee af. Toch blijft het curieus waarom alleen Erasmus destijds een zo ruimhartige toezegging heeft gekregen van Klink. We hebben daarnaar gevraagd maar Schippers claimt daar niets over te weten. Ze zegt dat de compensatie van het Erasmus een eenmalige, unieke actie is die ze nooit meer zal herhalen voor andere ziekenhuizen. Een ander punt in het rapport, waarover wij vragen hebben gesteld, is de afschrijvingstermijn. In het rapport wordt de nieuwbouw van Erasmus al na veertig jaar afgeschreven. Dat terwijl de afschrijvingstermijn voor ziekenhuizen ten tijde van de toezegging op vijftig jaar was gesteld. Door de termijn korter te maken, wordt de nieuwbouw duurder. In haar antwoorden op Kamervragen van 13 december 2015 geeft de minister geen bevredigend antwoord op de vraag waarom dit zo is berekend', aldus Van Gerven.

College bouw

De SP is er voorstander van om het College bouw in een lichtere vorm terug te brengen om te voorkomen dat nieuwbouwprojecten van ziekenhuizen gierend uit de bocht vliegen. 'Wat ons betreft was de afschaffing van het

bouwregime in 2008 een verkeerde beslissing. Zeker als je nu ziet hoeveel honderden miljoenen euro's bouwende ziekenhuizen extra kwijt zijn aan rente in dit nieuwe commerciële stelsel. En wat te denken van het renteswap-debacle dat het Isala Ziekenhuis minimaal 25 miljoen heeft gekost? Het Erasmus

heeft nu een heel duur nieuw ziekenhuis dat met extra publiek geld is betaald dat ergens uit de VWS-begroting komt. De positieve draai die je er nog aan kunt geven, is dat het Erasmus MC een 'publiek gebouw' van de samenleving is en niet in handen raakt van projectontwikkelaars en dergelijke.' ■

TIJDLIJN CARROUSEL STAATSSTEUN

September 2007 *Ambtelijke Interdepartementale Commissie Europees recht concludeert dat nadeelcompensatie geen staatssteun is, mits er geen sprake is van overcompensatie.*

Oktober 2008 *Commissie Havermans (Advies over wijziging kapitaallasten) adviseert dat nadeelcompensatieregeling mag als sluitstuk van het overgangstraject. Een adequate nadeelcompensatieregeling voldoet aan de eisen van Europees recht. Minister Klink neemt deze aanbeveling over.*

December 2008 *NZa: Nadeelcompensatie is pas aan de orde als de overgangsregeling is afgelopen. Het is aan VWS om dit onderwerp nader uit te werken.*

April 2009 *NZa: Intentie VWS bij nadeelcompensatie is dat ziekenhuizen niet in onoverkomelijke problemen komen.*

Juni 2009 *Minister Klink in de Tweede Kamer: Kamer eist (onder andere) duidelijkheid over nadeelcompensatie. Minister Klink zegt dat hij vanwege juridische redenen pas in 2011 hierover meer kan vertellen.*

Tussen 2008/2009 *Overleg tussen Erasmus MC en VWS, resulterend in een 'toezeggingsbrief' van minister Klink aan het Erasmus MC d.d. mei 2009 inhoudend een verlenging van de overgangsregeling en kostenverhoging voor extra investering met 100 miljoen.*

Maart 2010 *Brief aan de Kamer van Klink: Specifiek compenseren is juridisch zeer kwetsbaar. Objectieve kenmerken niet mogelijk. Additionele financiële voorzieningen kwetsbaar vanwege Europese staatssteunregels.*

April 2010 *Brief aan de Kamer van Klink: Het is niet nodig en niet wenselijk om een nadeelcompensatieregeling te treffen; er zijn geen objectieve criteria.*

September 2014 *Minister Schippers over de Toezeggingsbrief van mei 2009 van Klink: Lijkt mij niet in overeenstemming met de regels voor staatssteun. Het overleg is aanvankelijk overgelaten aan NZa en Erasmus en vervolgens hervat tussen VWS en Erasmus. Er is geen resultaat bereikt.*

Oktober 2014 *Minister Schippers in brief aan Tweede Kamer: Een aparte regeling met één ziekenhuis is al snel staatssteun. Schadevergoeding die niet hoger is dan de daadwerkelijke schade is geen voordeel voor het Erasmus MC en dus geen staatssteun.*

Juni 2015 *Minister Schippers in brief aan Tweede Kamer: Geen staatssteun indien schadevergoeding niet hoger is dan het verschil tussen relevante kosten en inkomsten.*

Oktober 2015 *Bindend advies Deloitte en NautaDutilh: De toezeggingen leverden geen begunstiging op en waren geen staatssteun. Zij brachten het Erasmus MC in een vergelijkbare positie als alle andere Nederlandse ziekenhuizen. Minister Schippers stuurt dit Bindend Advies naar de Kamer en zal de financiële consequenties verwerken in de 2^e suppletioire begroting VWS.*

December 2015 *Minister Schippers beantwoordt schriftelijk Kamervragen. De Vaste Kamercommissie van VWS wil onder andere weten waarom ze het Erasmus compenseert. 'Ik heb destijds besloten de toezegging van mijn ambtsvoorganger niet uit te voeren, omdat het mogelijk staatssteun was. Omdat er door de toezegging bij het Erasmus MC wel verwachtingen zijn gewekt op basis waarvan het Erasmus MC heeft gehandeld, heb ik wel besloten een schadevergoeding te betalen voor de schade die Erasmus MC heeft geleden.'*